

שולחן עגול בנושא האמנה
הכינוס הבינלאומי השישי בתחום המוגבלויות
אחדות ושונות - הלכה למעשה
9.7.2015

בוקר טוב לכולם,

יו"ר המושב - אסתר סיוון מנכ"לית בזכות, ישראל

אני מברכת את כולכם, על שהגעתם לפגישה של הפנל לו חיכינו כבר חודשים. עמנו אורחים נכבדים מאוד, שרובם היו פעילים מאוד בניסוח האמנה, הם פעילים ביישום האמנה במדינותיהם ובמדינות אחרות. הם יחלקו עמנו את הניסיון הגלובלי שלהם. יש לנו 6 מציגים ואנו רוצים לשמוע את כולם. אני אתן הקדמה קצרה על המצב בישראל, ונשמע מכם כיצד אתם יכולים להתייחס לניסיון שלנו כאן. כפי שאתם יודעים ישראל הייתה פעילה בניסוח האמנה, הן ברמה הממשלתית וברמת החברה האזרחית. ישראל אישרה את האמנה בשנת 2012, וכעת נערכת להציג את הדו"ח הראשון לוועדת האמנה. הקמנו קואליציה של עמותות מכל הארץ, ממגוון ארגונים, ארגוני זכויות אדם, מספקי שירות, ואחרים. אנו שמחים לעבוד ביחד ולהתייחס לאמנה, במיוחד לפקדם את היישום. אנו שואלים את עצמנו שאלות כל הזמן: כיצד ליישם את האמנה בצורה הטובה והנכונה ביותר. אתם המומחים, ולכן רצינו לשמוע מכם. הקהל צמא לדבריכם, וגם אתם מוזמנים להעלות שאלות, כיוון שזו הזדמנות חד פעמית. נמצא אתנו גם אחיה קמארה, נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, ממשד המשפטים. לכבוד לנו שאתה אתנו. תודה ג'ין, שוש ובית איזי שפירא, על ההזדמנות הזו. ביקשנו מחברי הפאנל להתייחס לשני נושאים: (1) מנגנון היישום והאכיפה ברמת הממשל. אלו מנגנונים ממשלתיים יש במדינתם ובמדינות אחרות. (2) תפקיד החברה האזרחית, ומה ארגונים יכולים לעשות, מה אנשים עם מוגבלות יכולים לעשות לקידום יישום האמנה במדינתם. גם במדינות בהם האמנה לא אושרה, אנשים יכולים לעשות דברים לשם קידום הערכים והסטנדרטים.

אבקש מחברי הפאנל שכל אחד מכם יציג עצמה/ו בתחילת דבריו. נתחיל עם פרופ' מייקל סטיין מביה"ס למשפטים באוניברסיטת הרווארד. הוא יציג את הפלטפורמה התאורטית של הנושאים עליהם נדבר אחר כך.

פרופ' סטיין אוניברסיטת הרווארד, ארה"ב

המדינה שלי לא אשררה את האמנה. סעיף 33 באמנה מדבר על יישום וניטור האמנה בכל מדינה. בסעיף יש שתי הוראות אחת עוסקת ביישום והשנייה בניטור. שתי ההוראות קשורות זו לזו, אך גם נפרדות. יש מודלים שונים במדינות שונות ליישום וניטור.

יישום: ממשלות חייבות להסמיך גוף או כמה גופים שיוודאו שהמדינה מכבדת את מחויבותיה. בסעיף 33(2) יש הוראה האומרת כי הגוף צריך להיות עצמאי, נפרד מהממשלה, לא כפוף לה וכו'. כאשר ניסחו את ההוראה חשבו שאחד הארכיטיפים יהיה ארגוני זכויות אדם לאומיים, משהו בין החברה האזרחית לבין הממשלה. ההוראה מוכרת לי גם משום שפורום של אסיה-פסיפיק ניסח הצעות בהיבט זה. הרעיון שבבסיס ההוראה הוא תפקיד החברה האזרחית. באופן כללי אפשר לומר כי ככל שהמדינה יותר מתקדמת, כך הגוף המפקח הוא יותר מתקדם, עצמאי

ושיפוטי. למשל, אם זה משרד הבריאות, המדינה פחות מפותחת. כך גם אם הגוף הוא גוף רווחה. גופים אלו פחות בוחני את הנושא מנקודת מבט של זכויות.

ניטור: למרות שחשבו על מודל של ארגוני זכויות אדם, נמצא שלא ארגונים אלו הם המנטרים, אלא גופים אחרים. כאשר ארגוני זכויות אדם ממונים לתפקיד, הם נתקלים בבעיות תקצוב. לעיתים ממשלות ממנות גופים פנים-ממשלתיים, שאינם עצמאיים, הן ליישום והן לניטור. זה בעייתי כמובן. לעיתים יש מודלים כגון זה שבניו זילנד: שלישי מדינה, שלישי ארגוני אנשים עם מוגבלות ושלישי נציבות. במקומות אחרים יוצרים גופים מיוחדים. תפקיד החברה האזרחית: השתתפות של אנשים עם מוגבלות בתהליכי עיצוב מדיניות והחלטות, כיוון שהם יודעים הכי טוב מה טוב עבורם. במדינות שונות יש דינמיקה שונה לשיתוף ארגוני אנשים עם מוגבלות ביישום וניטור. באופן כללי, ניטור כולל כתיבת דו"ח - כולל דו"חות צללים - לוועדה המפקחת של האו"ם, או דו"חות תמטיים, סביב נושאים מסויימים. עבודה עם ארגונים מקומיים ובינ"ל - במיוחד במדינות בהם הארגונים המקומיים מתמקדים בנושאים ספציפיים, לפי סדרי העדיפות שלהם. למשל, חברות בהן נגישות היא הנושא העיקרי, עושות סקר על מצב הנגישות. זה משהו מוחשי. אחר כך הם כותבים על הנושא דו"ח שמקביל לזה של הממשלה. למשל, תחבורה ציבורית וכו'. בודקים בפועל האם התחבורה הציבורית נגישה: האם האוטובוסים מונגשים? וכו'. כשיש פערים בין מה שהמדינה כתבה לבין מה שהחברה האזרחית מצאה יש סיבה להגיש דוח.

באופן כללי דומה שיש ציפייה של החברה האזרחית - בגלל סעיף 4 ודרך הוראות הניטור - שהממשלה תיזום פנייה לחברה האזרחית ותזמין אותם לעבודה משותפת. זה מה שממשלות צריכות לעשות, אך זה לא מה שקורה בפועל. במציאות החברה האזרחית צריכה ליזום - צריך לגשת לממשלה ולבקש לעבוד יחד. לעיתים קרובות, הם יסכימו. ארגוני החברה האזרחית יכולים להציע לממשלה את הידע ואת המוטיבציה שלהם. לצערנו יש מעט יוזמות כאלו.

ברוב המקרים הארגונים מנסים לכתוב דו"ח מקביל לזה של הממשלה. כאשר נכתבים דו"חות מקיפים, הם יכולים לבקש תמיכה מארגונים בינ"ל ואחרים; לדוגמה ארגוני חברה אזרחית בקרואטיה ובמקסיקו שקיבלו תמיכה כזו והגישו דו"ח על העדר יישום. לעיתים החברה האזרחית מתקדמת בעצמה ללא תמיכה. למשל בפיליפינים. בדו"ח מקיף בדרך כלל רוצים להראות שהממשלה לא מוציאה על יישום האמנה מספיק תקציבים, יחסית לגודל האוכלוסייה. עוברים על האמנה סעיף אחר סעיף ובודקים את יישומו.

החברה האזרחית לא עשתה מספיק בתחום אחד: איתגור מיקום המידע. הדו"חות הם מוגבלים. מדוע אין שקיפות? הממשלה צריכה לומר לציבור מהן תכניותיה - לדוגמה שיש לה תוכנית להנגשת התחבורה או תשתיות, או מתורגמנים בבתי חולים עד 2015. משום מה החברה האזרחית אינה דורשת לראות את התוכניות האלו. ובמדינות בהם הם כן דורשים לא תמיד מאפשרים זאת. אין אינטראקציה מספיקה בין המדינה לחברה האזרחית.

אליס סחיפרס, מאוניברסיטת אמסטרדם - לימודי המוגבלות.

אני אשתמש במצגת כי אני לא דוברת אנגלית במקור. הפגישה היום מתמקדת בסעיף 33 ואני רוצה להדגיש את השפעת החברה האזרחית, ותהליך ההתייעצות. כיצד ניתן להשפיע או לא להשפיע.

הדבר הראשון שביקשו מאתנו הוא לסייע לעמותות וארגוני זכויות אדם במסגרת הניטור וכיוונו אותנו לקידום זכויות אדם לאנשים עם מוגבלות. הסכמנו, והצענו את המושג "איכות החיים" כמסגרת, כי זו התוצאה עבור אנשים עם מוגבלות - רווחתם. עמדות כלפיהם חשובות הכלה חשובה. גם בהולנד יש ארגוני סינגור, שמתארגנים, ברמת המערכת חשוב שממשלות תדענה מה לעשות וכיצד להתייחס להתארגנות זו. אבל הם לא יודעים. הם לא מכירים את הפרטים, ואין להם חזון. לכן אני שמחה לעבוד באוניברסיטה,

אתמקד בהקשר ההולנדי של סעיף 33. מאז שנות התשעים יש בהולנד "נציבות ליחס שווה". זוהי נציבות טובה, שעוסקת גם בשוויון לנשים, וגם בשוויון לאנשים עם מוגבלויות. בשנת 2012 הוקם מכון לזכויות אדם, שמוסמך לפעול רק בנושא הפליה. מכון זה כפוף למשרד הפנים. לא משרד המשפטים או הרווחה, אלא פנים. היה גם לחץ גדול מלמעלה, להקמת מכון כזה. פחות או יותר יש חובה משפטית.

מלמטה למעלה: שותפים פורמליים ולא פורמליים. בהולנד יש תהליכים לקראת אשרור האמנה. במקביל יש תהליך של קיצוץ בתקציבי הרווחה. ולכן יש קיצוץ בתקציב של ארגונים ארציים של אנשים עם מוגבלות והם צריכים לנהל מו"מ, אין להם משאבים לפעול לשם כך, וגם אין להם מספיק משאבים לפעול לקידום יישום האמנה.

יש חובת היוועצות של המדינה בארגוני אנשים עם מוגבלות. בהולנד יש שני ארגוני-על של אנשים עם מוגבלות: (1) ארגון מחלות כרוניות (2) ארגון צרכנים. ארגונים אלו הם פורמליים, והם שרדו את קיצוצי התקציב. קשה להם לשמור על העצמאות שלהם. הם משקיפים יותר מאשר בעלי השפעה. כיום דווקא השותפים הלא פורמליים חשובים יותר. הם שותפים בקואליציה למען הכלה (inclusion). משנת 2010 והלאה הם הפעילו לחץ גובר על המדינה לקדם את תהליך האשרור. יש להם גם השפעה על מדיניות. מה שחשוב הוא שגם אנשים "לא מאוגדים" יכולים למצוא מקום במסגרת זו. זו קבוצה טרנס-דיסציפלינרית. יש לה חזון חזק, כולל שמירת עצמאותם. יש אנשים רבים המעורבים בכך, והממשלה אינה מתערבת.

המושג של איכות חיים – קשור ל"תשומות", ברמת המערכת / ברמה אירגונית. ברמה הארגונית, וברמת המערכת (הממשלה), אין מספיק סמכויות, אך ברמה האינדיבידואלית, נמצא שאנשים עם מוגבלות תלויים בממשל המקומי לשם איכות חייהם. אין תיאום בין הרמה הארגונית, המערכתית (הממשלתית) והאינדיבידואלית. לכן יש לחזק לא רק את הגורמים הפורמליים. בכך אסיים. תודה.

אסתר:

תודה לך. סייעת לנו למסגר את השאלות שלנו לגבי תוצאות: מה זה עבורי – ברמה אישית, משפחתית, מקומית ולאומית. זו שאלה שעולה כל פעם בקואליציה שלנו. האם אנו עובדים ברמה הבינ"ל, אך איך זה בא לידי ביטוי בחיי היומיום.

שרלוט מקליין, היועצת לבנק הבינ"ל בתחום המוגבלות.

תודה לכם. חשבתי לחלוק עמכם חלק מהדברים שקרו מאחורי הקלעים. היה לי הכבוד להיות הנציגה של ארגוני זכויות האדם במו"מ על האמנה. זו הייתה הפעם הראשונה שארגונים ארציים לזכויות אדם הוזמנו להשתתף בתהליך מסוג זה באו"ם. מה קרה מאחורי הקלעים? מה שמעניין הוא שבהתחלה היה מתח בין ארגוני הנכים וארגוני הזכויות. ארגוני אנשים עם מוגבלות אמרו שיש להם את הידע, וארגוני זכויות אדם אמרו שאמנם נכון, אבל אנו גם מבינים בתורת המשפט - זכויות אדם זה תפקידנו. לכן היה מתח לגבי מה יקרה. מה שבאמת מעניין הוא שהקבוצה שעבדה על סעיף 33 הכירה בכך שהפרות קורות ברמה גם מקומית. לאמנות יש להם מנגנון פיקוח ברמה לאומית – לרוב בוחנים השוואה אל כיצד האמנה באה לידי ביטוי בחייהם שלא עם מוגבלות. כגון מנגנון ניטור מקומי, לאומי.

סעיף 33 אינו שלם מבחינה זו. כל הזמן דחו את הדיונים עליו, בעת הניסוח. הניסוח הוא מעומעם, בכוונה. למה? בכלל סוגי הממשל השונים: פדרלי, מדינתי וכו'. זה היה נושא לדיון. לא רצינו לוותר על מנגנון פיקוח לאומי. רצינו גם להבטיח שיהיה פיקוח גם במדינות רבות שאין להם מוסדות זכויות אדם משלהן. נקודת הליבה היא אחריות המדינה, מעבר למוסדות זכויות אדם, אך יש צורך גם בגופים מתאמים: ארגוני-גג וכו'. חיפשנו צורות שונות של גופי ניטור לאומיים כך שיוכלו לבצע את התפקיד. מאחר ורוב ההפרות קורות ברמה הלאומית והמקומית ולא ברמה הבינ"ל. רצינו להקל על אנשים עם מוגבלות להתלונן, לדווח, במקום מגוריהם, ללא צורך לפנות לגופים בינ"ל. ומכאן נקבע בסעיף 33 שיהיה ניטור לאומי.

במונחים של מדינות ספציפיות אפשר לקחת לדוגמה את דרום אפריקה ממנה באתי: בדרום אפריקה היתה התמקדות בהבטחה שפונקציות הניטור ניתנו לגורמים בכירים במערכת הממשלתית. בשנות התשעים עד אמצע שנות ה-2000 הייתה בדרום אפריקה חברה אזרחית (עמותות) מאוד מעורבת. העמותות הצליחו להשיג הקמת משרד שיהיה בתוך משרד הנשיאות ומשרד זה יהיה אחראי על מוגבלות. תפקידו להיות גוף מתאם. בדרום אפריקה יש ממשלה מבוזרת. כך שמהרמה הלאומית, המסגרת התפתחה גם לרמה המקומית. חשיבות המיקום של פונקציה זו היא שהפקידים במשרדי ממשלה שונים, דיווחו לגורם זה. הגורם תאם בין משרדי הממשלה השונים, מכיוון שהוא היה כפוף לנשיאות. מודל זה, מדרום אפריקה, אומץ במדינות נוספות. חבל שבדרום אפריקה כל המערכת פורקה וכל המשרדים האלו סופחו למשרד הפיתוח החברתי.

כשמדברים על נקודת ליבה, חשוב לראות מה אנו רוצים להשיג? במדינות שונות יש נקודת ליבה אבל היא מושמת במשרדים ללא השפעה - כמו משרדים לענייני נשים, ילדים. מצב זה מאד לא יעיל. אם נקודת הליבה היא במשרד המשפטים, או במשרד הנשיאות, עדיף. לא ברור מדוע הועבר המשרד. זו היתה החלטה פוליטית.

חשוב לכן לחשוב מהם התפקידים של נקודת הליבה עליה אתם חושבים, והיכן למקמה. אין ל"הינעל" על נקודת ליבה אחת או מנגנון אחד. יש להבטיח ייצוג ולשקול האם נכון שארגוני זכויות אדם לאומיים הם אלו שייקחו על עצמם את המנדט הספציפי לנטר את היישום ברמה הלאומית.

יש כמה מודלים מהם ניתן לבחור. דבר נוסף מעניין מנקודת מבט של החברה האזרחית הוא שרבים מהמנהיגים שפעלו בחברה האזרחית בעבר קיבלו תפקידים ממשלתיים ולכן החברה האזרחית מאוד נחלשה. יש להבטיח שכשיש מנהיגים, ובמיוחד אם הם טובים, שהם יישארו. יש לשמור עליהם, שלא יעזבו. זה טוב שאנשים מהחברה האזרחית נהיו שרים וכו', אך אין לנטוש את החברה האזרחית. לכן כחלק מצוות היישום יש לקדם את הדור הבא של המנהיגים.

דיאן ריכלר, הנשיאה לשעבר של inclusion international, ועמותות נוספות.

בשל השאלות שנשאלנו, אדבר קצת על קנדה וקצת על העמותה הבינ"ל.

מהו ניטור במדינות שהן פדרציות? קנדה היא פדרציה, ובכל טריטוריה הממשל המקומי אחראי לשירותים הניתנים לאנשים עם מוגבלויות - שרותי בריאות ורווחה וכדומה. הממשלה הפדרלית מאמינה בשלטון מינימלי, ולא מאמינה באמת בזכויות אדם. זה קצת בעייתי. קנדה אישרה את האמנה, אך עשתה מעט מאוד לקידום היישום שלה, אם בכלל. קנדה הכינה את הדו"ח הראשון שלה עבור הוועדה. הצוות שהכין את הדו"ח ביקש מהפרובינציות לכתוב דו"חות משלהם, והוסיפו להן כמה דפי הקדמה. לכן כמעט ואין מידע בדו"ח על היישום ברמה הפדרלית.

ניטור – נציבות זכויות אדם של קנדה היתה מעורבת במו"מ בעת כתיבת האמנה ורצתה להיות נקודת הליבה, אך זה לא מה שקרה. יש גוף ממשלתי בשם "ועדה נמשכת של פקידים" – גופי זכויות אדם המשמשים כנקודת ליבה לשם "דיון" על האמנה, מה שלא מבטיח יישום. נקודת הליבה של האמנה ברמה הפדרלית היא משרד המוגבלות הנמצא במחלקת פיתוח משאבי אנוש. אין להם סמכות, יש להם כח פוליטי מועט ומוגבל מאד. בחלק מהפרובינציות יש התקדמות. באונטריו, משם אני באה, יש עבודה על תמיכה בקבלת החלטות, שינויים בחקיקה קיימת וכו'. זה רחוק מלהיות מודל שניתן להתגאות בו. הדו"ח מדבר על ההיוועצות עם עמותות, אך בפועל אף אחת מהעמותות לא יודעת שהיוועצות כזו התקיימה. מצד שני, ארגון המוגבלות הבינ"ל מאגד ארגונים בינ"ל אחרים של אנשים עם מוגבלות, לפי סוגי מוגבלות, וכן פדרציות אזוריות.

ה-IDA (International Disability Alliance) הוקם כקואליציה בעת המהפכה לניסוח האמנה. תהליך המו"מ על האמנה חיזק את ה-IDA, והוא שימש בתפקיד מוביל, אך גם תיאם עבודתן של קבוצות נוספות. הייתי נוכחת בפגישה הראשונה של ארגוני נכים, כשמקסיקו הזמינה את הארגונים הבינ"ל לדון בכך, והיה מתח רב בין הארגונים שם. כל קבוצה רצתה דברים שונים, אג'נדה שונה. אנחנו הותקפנו. ג'ררד ואני הוזמנו לפגישה עם ארגוני נכים אחרים, ונאמר לנו שאין לנו זכות להיות שם, ושהשם inclusion international הוא מעליב. זה היה

קשה בהתחלה, אך במהלך 6 השנים הבאות, עבדנו ביחד, בניו יורק, על האמנה. אנשים שהיו חרשים עזרו לעיוורים, שעזרו לאנשים עם מוגבלות שכלית וכו'. אנשים למדו לעבוד ביחד, ולבטוח אחד בשני. פיתחנו עקרונות לעבודה, כגון אי קידום ניסוח שחבר בקבוצה חושב שהוא פוגעני. סביב נושאים כגון כשרות משפטית, חינוך, ועוד תחומים, היה אתגר גדול להגיע להסכמות. אך הצלחנו לפתח יחסי עבודה טובים. הצלחנו להתפשר, גם כאשר חברינו לא הבינו מדוע התפשרנו, או עשינו שימוש בלשון ומושגים מסויימים. בסוף תהליך הניסוח יכולנו לחגוג ביחד את ההצלחה. מאז, אין עוד שיתוף פעולה כזה.

יש מאות ארגוני נכים שמגיעים לניו יורק ואנו לומדים מהם. האנשים המעורבים בתחום כיום לא היו מעורבים אז, והם לא מבינים מדוע נעשו הפשרות שנעשו, ואינם מכבדים את נקודות המבט הלגיטימיות של ארגונים אחרים. פגשתי אנשים ממדינות שונות שעובדים על הדו"חות האלטרנטיביים שלהם. למדתי מהם שניסוח הדו"ח הוא מאתגר כפי שהתהליך בו השתתפנו היה מאתגר. יש לבחור בשפה שמשותפת ומוסכמת על כל הארגונים השונים. דבר נוסף: הארגון מנסה לתמוך בקואליציות של ארגוני נכים, במיוחד במדינות מתפתחות, ויש קבוצות נכים שמודרות מתהליך זה: אנשים עם מוגבלות שכלית, למשל, מרגישים שלא מקשיבים להם או מכבדים אותם. חרשים אינם מעורבים כמו קבוצות אחרות. זו התחושה שלי.

מה עשינו? סיפקנו הכשרה לקבוצות מקומיות. אחד הדברים שפותחו הוא מסמך הנחיות על כיצד לנטר את יישום האמנה. כיצד החברה האזרחית יכולה להיות מעורבת. בין אם התייעצות עם הממשלה או כתיבת דו"ח אלטרנטיבי. יש לנו יחסי עבודה טובים עם חברי הוועדה, וניתן לאפשר להציג שאלות להם. חשוב שהחברה האזרחית תהיה נוכחת בגלבה כשהוועדה מתכנסת, וללחוץ על הממשלות.

קוני בוני, מנכ"לית inclusion international

עבור אלו מכם שאים יודעים, הארגון inclusion international הוא ארגון בינ"ל שעובד עם אנשים עם מוגבלות שכלית ומשפחותיהם. היינו בין מקימי ה-IDA. יש לנו חברים במדינות רבות, בישראל – אק"ם. באפריקה יש ארגונים ברמה יותר מקומית, שעוסקים בסגור, ואין להם כח אדם וכו'. במקומות אחרים יש ארגונים הרבה יותר מפותחים, עם סניפים מקומיים, תשתית וכו'.

הניסיון שלנו: התמקדנו בנושאים החשובים לחברינו. נושאים אלו מנחים את העבודה שלנו גם ביישום וניטור האמנה כיום: חינוך מכיל, כשרות משפטית, מגורים בקהילה. מאמץ ממוקד שיכירו באמנה בתפקיד של המשפחות בהשגת המטרות – ראה בהקדמה לאמנה, המתייחסת לכך.

אתמקד קצת באתגרים שעומדים בפני העמותות בשלב הניטור, אך תפקידן גם ביישום.

שני דברים: האחד הוא מה שדיאן אמרה – שיש קבוצות המודרות מתהליך הדין. כך זה לגבי אנשים עם מוגבלות שכלית ומשפחותיהם, וזה בא לידי ביטוי בכך שלפעמים אין בדיונים נציגים של ארגונים של אנשים עם מוגבלות שכלית. האלמנט השני שעליו אדבר הוא שבדין הטכני הזה בשאלת ההשפעה, אנו מניחים שהחברה האזרחית מפותחת, אך זה אינו בהכרח נכון בכל מדינה ומדינה. יש מדינות וחברות בהן החברה האזרחית חלשה, ללא ידע או משאבים. אחד המאמצים שלנו יחד עם ה-IDA הוא חיזוק הארגונים החברים בארגוננו, וחיזוק אנשים עם מוגבלות שכלית. במקומות בהם אין להם ייצוג שידבר בשמם. אנו מנסים לעבוד עם ארגוני נכים נוספים, על מנת שיהיו מודעים לכך שיש לשמוע את קולם של אנשים עם מוגבלות שכלית. ואנו מעצימים את האנשים עם המוגבלות השכלית עצמם. במקומות רבים הם נאבקים על הישרדות. למשל באפריקה, אנו מציעים שתהליך הניטור לא יתמקד אך ורק בהשפעה על הממשלה, אלא גם יעסוק בהעלאת מודעות, ברמה המקומית, לזכויות של אנשים עם מוגבלות. אנו מעצימים אותם על ידי הסברה ומלמדים אותם שיש להם זכויות. יצירת תהליכים שהם לא רק אנקדוטליים, אלא שיתופיים. מתן כלים על מנת שיוכלו להשמיע את קולם ולהשתתף בתהליך.

התהליך של שיתוף לא התפתח באופן אידאלי, במדינות מתפתחות. בקולומביה, עבדנו עם רשת עמותות, כדי להבטיח שאנשים עם מוגבלות שכלית ישמעו, בעת הדיונים. ייעצנו להם להתמקד בנושא אחד שניים או שלושה, החשובים להם ביותר, ולהציג אותם. כגון: חינוך, נגישות. כל אנו יוצרים הזדמנות ואפשרות לאנשים שהודרו, להשמיע את קולם. כך בנושא הדה-מיסוד. אין חובה להשתתף בדיונים על כל נושא ונושא, אם הנטל גדול מדי.

דברים מעניינים קורים כיום בקולומביה, מקסיקו, קניה. הדו"ח הראשון של האיחוד האירופי יינתן באוגוסט. הארגונים האזוריים שלנו התמקדו בנושאים מסויימים החשובים לאנשים עם מוגבלות שכלית. מנקודת מבט שלי, כארגון בינ"ל, כלי זה מאפשר לנו לעבוד עם חברינו כדי להסביר להם מהו התהליך וכל ארגון יכול להגיש הערותיו. והוועדה לוקחת את זה בחשבון כשהיא מפתחת את ההערה הכללית שלה. כך גם בדיונים על נושאים תמטיים.

הערה אחרונה לגבי תפקיד העמותות בתהליך האמנה: יש תהליך של העלאת מודעות במקומות שונים בעולם, בעקבות האמנה. רואים את השינוי בשיח המקומי והבינ"ל – גובר השימוש בשפת המשפט הבינ"ל בעבודה היומיומית. כמו כן, יש השפעה לעבודה שלנו: גורמים חדשים נכנסים לתהליך: ארגוני פיתוח, גורמי פיתוח, שמשתתפים כיום בדיונים על מוגבלות. בעבר הם לא התעניינו במוגבלות. כך גם ארגוני זכויות אדם שמעורבים היום יותר. לדעתי זה בגלל שהשיח מתפתח, השפה מתפתחת ובעקבות זה גם הדיון הציבורי.

מייקל פוקס הוא יו"ר ארגון "הכלה אוסטרליה", אדריכל ופעיל ז"א והיה גם יו"ר ארגון בינ"ל להכלה וזכויות.

שמעתם הרבה על סעיף 33, ועל ההערה הכללית. ליה ואני נדבר על מקומנו בעולם, וליה תדבר על הנושאים הקשורים ספציפית לחב' האזרחית.

כפי ששמענו בבוקר. בעבר הייתי מעורב במקום דומה לבית איזי שפירא באוסטרליה, וגם לנו היה תפקיד בשינוי השיח שם. עמדתנו היתה שכל מה שהממשלה עושה, אינו נכון, ולכן יש להביא לשינוי. היו לנו רעיונות לפרוייקטים וכו'. הבאנו לשינוי חברתי שם. התחלתי במעורבות שלי מאז שנות השמונים, כולל במו"מ על האמנה. היו לנו כמה שלבים – שוויון הזדמנויות, זכויות וכו'. סעיף 33, עוסק בצורך למנות נקודת ליבה אחת או יותר בכל מדינה. החברה האזרחית תהיה מעורבת ותשתתף במלוא תהליך הניטור. לכן על מדינות להכין דו"חות, דו"חות צללים ועוד.

הממשלה האוסטרלית היא כיום ימנית, בעבר היתה ממשלה סוציאליסטית אשר תמכה בנושא והקימה תשתית. כיום יש פחות תמיכה, ופחות תקציב. למרות שהתשתית קיימת, אך בגלל מחסור בתקציב, יש לעמותות פחות השפעה. באוסטרליה יש אסטרטגיית מוגבלות לאומית, וכן יש ארגונים שנותנים שירותים. אך יש בעיה במעורבות החברה האזרחית.

יש חשיבות לאמנה כגשר לחדשנות, שינוי, שיתוף פעולה. שותפויות הן המפתח. האמנה היא מסמך מדהים, וחשוב הוא ליישמה.

מייקל פוקס הוא יו"ר ארגון "הכלה אוסטרליה", אדריכל ופעיל ז"א והיה גם יו"ר ארגון בינ"ל להכלה וזכויות.

כפי שנאמר, אוסטרליה היתה אחת המדינות הראשונות לאשרר את האמנה, כולל הפרוטוקול האופציונלי. כולם רצו שהאמנה תאושרר, כולל הפרוטוקול - גם העמותות, הממשלה, נותני שירות, ארגוני נכים. כחברה אזרחית היינו מעורבים. ידענו שיהיו אתגרים ספציפיים לאוסטרליה. לוקח 5 שעות לטוס מצד אחד של המדינה לצידה השני. אנשים עם מוגבלות, במיוחד עם מוגבלות חמורה, לא משתמשים באינטרנט באותו היקף ולכן יש להם פחות נגישות לתוכניות ממשלתיות. וכן לעיתים הם רחוקים ממקום מתן השירות. בנוסף, יש מגבלות של שיטת הממשל הפדרלית.

הממשלה מספקת קצבאות ותעסוקה, בריאות, חינוך, ציוד.

הממשל המקומי מספק תמיכה, חופשות. בתחום החינוך, בריאות וכו' יש מגבלות חוקתיות על מי אחראי על כל אחד מהתחומים. לכן יש אתגר מיוחד כאשר נקודת הליבה היא ברמה הלאומית. ההשפעה נעשית בעיקר ברמה של היועצות עם הגופים הלאומיים, וזה מורכב להגיע לגופים בעלי הסמכות.

באוסטרליה יש 2 נק' ליבה: (1) משרד המשפטים (2) המשרד לשירותים חברתיים אשר כולל את השירותים לאנשים עם מוגבלות. החב האזרחית לא השתתפה בהקמת נקודת הליבה. המשרד לשירותים חברתיים, בנה אסטרטגיה לאומית למוגבלות – תוכנית 10 שנתית ליישום האמנה. האסטרטגיה פותחה תוך התייעצות עם הממשל, ומעט היועצות עם החברה האזרחית. לכן המידע שהיה בידי העמותות היה מועט והיה קשה להבטיח שקולם של אנשים עם מוגבלות אכן נשמע.

האתגר השני קשור ליישום של המדיניות הלאומית - תוכנית 10 שנתית. לוועדת האו"ם יש לדווח כל 4 שנים. לכן מסגרת הזמנים לא מסונכרנת בין הדרישות של האו"ם והתהליכים באוסטרליה.

האסטרטגיה היא גם עמומה: נעשה ככל יכולתנו וכו'. יש לוחות זמנים ליישום, אבל ללא סדר עדיפות ברור. מערכת הקצבאות היתה מבוזזת, וכעת יש שיפור מסוים, מתבצעת רפורמה רחבה, בתחום זה. אבל יש דברים נוספים ביישום האמנה שלא מבוצעים – ולא הוקצב להם תקציב ממשלתי.

יש גם מגבלות בגלל מבנה העמותות. ברמה לאומית, היתה מועצה שיעצה לשר לגבי מוגבלות, קיבלה משוב מהעמותות. היו ארגוני נכים שתוקצבו ע"י המדינה, אך התקציבים קוצצו, והארגונים נאלצים להתחרות ביניהם על התקציב המקוצץ. הקיצוץ פגע בשיתוף הפעולה בכתיבת דו"ח הצללים.

ונסה מדרום אפריקה מהארגון הבינלאומי לתסמונת דאון

ונסה היא אם לבן בן 22 עם תסמונת דאון ומוגבלות פיזית, והיא הקימה קב' לסינגור עצמי בדרום אפריקה.

התבקשתי לדבר על המצב בדרום אפריקה. כפי ששרלוט אמרה, בימים הראשונים, לאחר שהאמנה אושררה, העמותות החזקות יותר, נחלשו. האמנה אושררה בשלב מוקדם לאחר פרסומה, והיינו אחת המדינות הראשונות להגיש דו"ח.

כעמותות היו לנו דיונים רבים עם הממשלה, כדי להבטיח שקולם של כל ארגוני הנכים יישמע. ארגוני הנכים רצו משרד ייחודי לאנשים עם מוגבלות בתוך משרד הנשיאות. אך הנושא לא צלח לאורך זמן וב-2013 המשרד נסגר. היום יש ממשל חדש, ונושא המוגבלות הועבר ממשרד הנשיאות למשרד הנשים והילדים – אנחנו קוראים לו משרד "כולם חוץ ממני" – למח' לפיתוח חברתי. יש אנשים הפעילים בממשלה בנושא שלנו, במיוחד סגן השר. מחלקה זו אחראית לנושא יישום האמנה. ומתאמת בין משרדי הממשלה השונים. בדרא"פ יש חוקה שנתפשת כאחת הכי מתקדמות בעולם. בחוקה פרק 9 מתייחס למנגנונים התומכים בדמוקרטיה ובזכויות אדם – ואחד המנגנונים הוא נציבות זכויות האדם. מח' הפיתוח החברתית עובדת עם נציבות זכויות האדם כדי שהמנגנונים הנוספים של פרק 9 ישותפו בתהליך. בעבר, היתה מדיניות לאומית למוגבלות, כרגע יש מסמך אחד על אנשים עם מוגבלות, ומתקיים מו"מ עם ארגוני נכים לקבלת משוב על המסמך. רוב הזמן הארגונים מגיבים על יישום האמנה, ואינם פעילים ברמת גיבוש המדיניות. נקודת הליבה עתידה לפרסם את הדו"חות על יישום המדיניות הלאומית למוגבלות.

בפועל אפשר לומר כי ארגונים רבים, עמותות נכים וחברה אזרחית, אינם משתתפים בתהליך היישום וניטור, בעיקר עקב מיעוט תקציבים. אין להם משאבים או ידע כיצד לעשות זאת בעצמם. וכיום גם קשה מאד לגייס שיתופי פעולה בין הארגונים.

אסתר: תודה לחברי הפנל, ולבית איזי שפירא על עריכת הכנס היפה הזה.